

No. 1.

Augustus 1912.

- MAANDBLAD -

UITGEGEVEN DOOR
HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

Ons Maandblad.

Wat wil ons Maandblad?

Het wil de leden van 't Natuurhistorisch Genootschap in Limburg meer voeling met elkaar doen houden, hen 'n werkzaam aandeel laten nemen in alles, wat hun Genootschap betreft.

Zal het z'n doel bereiken?

Dat hangt af van Uw steun!

Als ge op natuurhistorisch gebied in Limburg iets waarneemt, 't welk de vermelding waard is, moogt ge niet in gebreke blijven daarop in ons Maandblad de aandacht te vestigen van uwe medeleden. Hebt ge iets te vragen, dan doe 't gerust in ons Maandblad. Naar best vermogen zal u 'n antwoord gegeven worden.

Verder behoeven we niet in bijzonderheden te vermelden, wat ons Maandblad zich alzoo voorstelt te doen. Het blijkt genoegzaam uit dit z'n eerste nummer. Geldelijke offers verlang het niet; het vraagt u niets anders dan of het rekenen mag op uw hulp als meewerker of werkster.

JOS. CREMERS.

CORRESPONDENTIE.

Alle correspondentie, dit Maandblad betreffende (vragen, antwoorden, mededeelingen, advertentiën, adresveranderingen enz.) moet gericht worden aan ondergeteekende.

Daar ons „Maandblad” iederen 2den Dinsdag verschijnt, wordt copie daarvoor *uiterlijk* den laatsten Dinsdag van de *voorafgaande* maand ingewacht.

J. H. M. ERN. GADIOT,
Rijksweg B 371, Sittard.

Klei met tertiaire schelpen in Zuid-Limburg.

Het Maastrichtsche krijt, ook wel *mergel* genoemd, is bij iedereen bekend om zijn rijkdom aan goed geconserveerde fossiele schelpen. Het-

zelfde geldt voor de oudere mergel- en zandlagen bij Gulpen, Vaals, enz. Weinigen zullen daarentegen weten, dat er ook in de jongere zand- en kleigronden (het z.g.n. *tertiair*) een bepaalde kleibank voorkomt, die zeer veel versteeningen bevat, waaronder vooral de spitse torenvormige schelpen, die tot het geslacht *Cerithium* behooren, zeer opvallen. Zij zijn kleiner en broezer dan de fossielen uit den mergel, maar laten zich toch geheel gaaf uit de losse klei halen. In het bovenste gedeelte der helling tusschen de Geul en het plateau van Ulestraten en Hulsberg, vanaf Bunde over Vliek, Waterval, Ravensbosch, Heyhof en zelfs tot beoosten Heek komt deze ongeveer horizontaal liggende kleilaag aan den dag. Langs dezelfde lijn treedt echter als bonniveau het water te voorschijn, dat zich op deze klei tengevolge van het verzakken van het regenwater verzamelt. Het vormt tallooze beken, die o.a. bij Meersen, Houthem, Strabeek en Valkenburg in de Geul vallen.

Deze schelpen zijn zeer goed te zien in den oostkant van den grintweg van Heek naar Hulsberg, even voor deze het plateau heeft beklommen. Evenzoo op de plek, waar de Steenstraat, een binnenweg van Valkenburg naar Walem, nabij het kruis bij den Goudsberg, het plateau bereikt en voorts langs den weg van dit punt naar Heek. Ook bezuiden het gehucht Koulen komt de laag in den weg naar Ransdaal aan den dag. Op de meeste andere punten heeft het afstroomende water de laag met zand en slib bedekt en meestal stroomt ook dat water niet meer zoo sterk af, dat het nog aan beekjes of vóchtige strooken lands te herkennen is. Indien een lezer mij nog andere plekken zou kunnen aangeven, waar deze tertiaire schelpen talrijk voorkomen, zoude hij mij zeer verplichten. Vliek, Ulestraten, het Maasdal en Klein-Genhout komen voor deze opsporingen het meest in aanmerking. Waar de fossielen talrijk zijn, bedekken zij de hellingen der wegen als tallooze witte spikkels, die op een afstand op grint gelijken.

Heerlen.

W. C. KLEIN.

KLEINE MEDEDEELINGEN.

(1.) Heikikker.

De Kikker door den E. H. CREMERS gevonden in de Brunsummerhei, bij gelegenheid der excursie, bleek later te zijn de *Heikikker* (*Rana arvalis*). Dit beestje werd in ons land voor 't eerst gevangen in 1877 nabij Apeldoorn door Prof. MAX WEBER.

Ons medelid HEIMANS vond 't diertje in 1897 in 't Soester Ven. Van zijne hand verscheen er in den 1sten jaargang der „Levende Natuur” over deze vondst een zeer lezenswaardig opstel: „Een zeldzame Nederlandsche Kikvorsch”.

't Vermoeden in dat opstel uitgesproken, dat de kikker ook in Limburg zou voorkomen heeft zich dus, door de vondst in de Brunsummerhei, bewaarheid.

J. C.

(2.) Bestuiving van *Saponaria*.

De bloemen van 't Zeepkruid, waarvan de honig zeer diep gelegen is, kunnen alleen door zeer langtongige insecten bestoven worden. *Bezocht* worden ze door tallooze zweefvliegen, hommels e.a., wier bezoek echter wel zelden bestuiving veroorzaken zal. In een bekende flora wordt geconstateerd, dat de bestuiving hoofdzakelijk plaats heeft door Sphingiden (pijlstaartvlinders) *dus* 's avonds. Het woordje „*dus*” is daar misplaatst. Gedurende nu al een dag of tien worden de *Saponaria*'s in mijn tuin midden op den dag, in 't schelle zonlicht, bezocht door *Macroglossa stellatarum* (onrust, meekrapvlinder). De pooten van 't dier zijn dan zoo dicht tegen 't achterlijf gedrukt, dat ze bijna onzichtbaar zijn.

't Doet werkelijk wel aan een colibri denken.

- V.

G.

(3.) 'n Zeldzame Vlinder.

Den 11 Juni l.l. werd in Eijsden 'n *Arctia villica* gevangen. Deze vlinder is zeer zeldzaam. In 1778 gevangen bij Nijmegen schijnt hij daar heelemaal verdwenen. Hij werd verder alléén gevonden bij Breda, Woensdrecht en Middelburg.

In Limburg werd hij aangetroffen bij Venlo, Maastricht en Epen.

Eijsden is dus 'n nieuwe vindplaats.

J. C.

(4.) Vergiftig Gras.

Tusschen Eys en Drintelen vonden we, in verschillende graansoorten, de *giftige Dolik* (*Lolium temulentum* L.) Elders in zeer geringe hoeveelheid voorkomende, vonden we ze te Eys zeer veel. Haar giftige eigenschappen waren reeds aan OVIDIUS bekend.

Er is over dit gewas zeer zeker veel gefantaseerd, maar de proeven van GASPARD en 't misbruik dat paardenhandelaars er van maken, bewijzen, dat we er zeer voorzichtig mee moeten omgaan.

't Vergift (temuline) ontwikkelt zich door Symbiose met een zwam.

Van 't *Gewone* en 't *Italiaansche Raaigras* is deze Dolik gemakkelijk te onderkennen aan haar harde, veel langere kelkafjes. Nog duidelijker is ze op 't oogenblik van die twee te onderscheiden door de weinige maar veel dikkere zaadjes.

De kroonafjes zijn meestal genaald.

Te Eys echter vonden we vooral den zeldzamen, ongenaalden vorm. Deze kan wel 'ns eenigszins gelijken op den ongenaalden vorm van *Vlasdolik* (*Lolium linicola* Sond. = *Lolium remotum* Schr.) De kafnaald is hier steeds kleiner.

't Verdient o. i. aanbeveling er op te letten, of dit gevaarlijke gras ook op andere plaatsen in Limburg voorkomt.

Voor toezending van *Dolik* houden we ons warm aanbevolen. Mocht ons bij toeval de *Vlasdolik* worden gestuurd, dan zou ons dat zeer aangenaam zijn, doch we vreezen dat ze met de vlasakkers wel uit Zuid-Limburg zal verdwenen zijn.

Nuth.

A. DE WEVER.

(5.) De Moerasschildpad.

'n Bewijs dat de moerasschildpad inderdaad als *inheemsch* moet beschouwd worden is, dat ze weer op twee plaatsen in Limburg gevonden werd. Ons medelid Dokter WILLEMSE uit Well meldt ons, dat ze aldaar in de buurt gevangen is in 't begin van Juni. Omstreeks den zelfden tijd werd ze ook gevangen te Stevensweert. 't Eerste exemplaar werd opgezonden naar „Artis” te Amsterdam.

Waarom moeten onze *Limburgsche zeldzaamheden* altijd en eeuwig naar elders verhuizen? Laten we daarin toch verandering aanbrengen.

't 2de exemplaar zou zich in 't bezit bevinden van den E. H. Kapelaan te Stevensweert.

J. C.

(6.) Een Z.O. Europeesche plantenkolonie bij Venlo.

Op een stuk heigronnd bij Venlo was in 't voorjaar afval van graan gestrooid. Einde Mei groeiden daar een paar duizend ex. van *Anthemis triumfetti*. Behalve deze oostelijke plant werden later nog waargenomen:

Camelina sativa, *Lepidium arvense*, *L. draba*, *L. perfoliatum*, *Berteroa incana*, *Sisymbrium Sophia*, *S. Loesellii*, *S. pannonicum*, *Erysimum orientale*, *Medicago coerulea*, *Vicia villosa*, *V. grandiflora*,

V. *pannonica*, *Trifolium Bocconi*, *Silene dichotoma*, *S. armeria*, *Lychnis vespertina*, *Plantago arenaria*, *Anthemis arvensis*, *A. ruthenica*, *Centaurea solstitialis*, *Lactucascariola*, *Echinosperrum lappula*

V.

G.

EXCURSIES, ENZ.

Liefhebbers worden attent gemaakt op de *Botanische excursie*, die Woensdag 14 Augustus gehouden wordt, in de omstreken van Valkenburg, onder leiding van Dr. A. DE WEVER.

Bijeenkomst a/h. station te *Valkenburg* tegen half twee (niet later). Om half vijf is de excursie afgelopen.

„*Kring Grathem*”. Excursie te Bregden langs de Maas op Woensdag 21 Augustus.

Leider: de heer SCHREURS.

LITERATUUR.

Zuid-Limburgsche Gallen.

Over dit onderwerp is zoo pas in de laatste aflevering van 't „*Tijdschrift voor Entomologie*” eene belangrijke bijdrage verschenen van den Eerw. Pater H. DIECKMAN S. J. uit Valkenburg.

In de jaren 1910 en 1911 heeft hij niet minder dan 100 verschillende Gallen gevonden.

Dit is des te merkwaardiger, omdat 't terrein zijner onderzoekingen zich alléén uitstreckte tusschen Valkenburg en Hulsberg.

J. C.

VRAAGBUS.

(De leden worden dringend verzocht de noodige aandacht aan de vragen te schenken. Er zal op eventueele beantwoording hunnerzijds hoogen prijs gesteld worden.)

Ik ben, sedert eenige weken in 't bezit van 'n aquarium. Wie weet me 'n geschikt tijdschrift op te geven, waarin ik over 't aquarium praktische wenken kan vinden?

't Tijdschrift moet vooral *populair* zijn. Van *vreemde, wetenschappelijke* benamingen heb ik geen benul.

X.

„*Blätter für Aquarien und Terrarienkunde*”.
Verlag: WEGENER, Stuttgart.

„*Wochenschrift für Aqu. und Terrarienkunde*”.
Verlag: GUSTAV WENZEL & SOHN, Braunschweig.

„*Ons Eigen Blad*”. Tijdschrift voor Aquarium- en Terrariumkunde. *Stoomdr. Floralia*, Assen.

G.

Verzoeken beleeft aan ondergeteekende pitten van de wilde kers *Prunus avium* L. met *lichtroode* vruchten en zaad van *Potentilla argentea* en *Verbascum*soorten te verstrekken. De pitten van de *zwarte* wilde kers worden niet gewenscht.

A. M. SPRENGER,

Spoorweglaan 4, Maastricht.

OFFICIËEL.

Nieuwe leden sedert 1 Juni 1912:

J. K. Alberts, *Limbricht*; — Boyv, *Oud-Vroenhoven*; — C. van de Bilt, *Sittard*; — A. van de Camp, *Spaubeek*; — Mr. S. Diepen, *Valkenburg*; — J. H. Dupont, *Heerlen*; — van Eck, *Heerlen*; — J. B. Giljam, *Heerlen*; — Mevr. M. E. Giljam, *Heerlen*; — J. H. Hissel, *Bocholtz*; — J. G. J. Hoens, *Grevenbicht*; — Dr. E. Hustinx, *Heerlen*; — J. J. Jongen, *Heerlen*; — J. H. V. Lemmens, *Heerlen*; — Th. van Lier, *Heerlen*; — J. Meertens, *Doenrade*; — J. Nijst, *Maastricht*; — J. Philippens, *Oud-Vroenhoven*; — H. Rameckers, *Bocholtz*; — W. H. Renkens, *Bingelrade*; — W. J. H. Römgens, *Heerlen*; — H. Rüland, *Heerlen*; — H. Schmitz, *Sittard*; — Jac. Timmermans, *Sittard*; — L. J. Vliex, *Hoensbroek*.

Totaal op 20 Juli 1912: 196 leden.

De Secretaris,

Mr. D. FREES, Heerlen.

„Maandblad.”

Op de vergadering van het Hoofdbestuur op 18 Juli j.l. te Sittard gehouden, werd o.a. besloten het 1e nummer van dit maandblad in Augustus te doen verschijnen.

Ten einde meer liefde voor de levende natuur bij hare arbeiders op te wekken, heeft de Directie van de mijn Oranje-Nassau te Heerlen besloten, een proef te nemen met het laten kweken van planten ter versiering van kamer en tuin. Om tot dit doel te kunnen geraken is het noodzakelijk, dat enkele personen haar bij het uitvoeren de behulpzame hand bieden, waarom ondergeteekende

aan dames- en heeren leden v/h. N. H. G. in de omgeving van Heerlen verzoekt hem te willen opgeven of zij zich voor het werk beschikbaar willen stellen. Na opgave der namen stelt hij zich voor een kleine vergadering te beleggen, waarop een en ander nader besproken zal kunnen worden.

Aan hen, die lust gevoelen zich beschikbaar te stellen voor het werk, wat zal bestaan in het aanschaffen van planten, uitdeelen van planten en zaden, het geven van wenken aan de arbeiderskweekers en inspecteeren van de planten in de huizen, beveelt hij het werkje over *Floralia*-verenigingen, in de bibliotheek aanwezig, ter lezing aan.

A. M. SPRENGER,
Maastricht.

„Jaarboek 1913.”

De redactie-commissie vergaderde 19 Juli j.l. te Roermond; aldaar werd besloten in 't vervolg het „Jaarboek” vóór het einde van ieder jaar te doen verschijnen.

Wenschelijk werd geacht dat het reeds vóór de a.s. Wintervergadering gereed was en de leveringstijd voor bijdragen dienovereenkomstig bepaald op **15 September a.s.**

Heeren inzenders worden verzocht hun botanische bijdragen toe te zenden aan den heer Dr. GARJEANNE te Venlo, Villapark 2, en de Zoölogische artikelen aan den heer E. GADIOT te Sittard.

De Redactie-Commissie van het
„Jaarboek”.

MAANDBLAD

van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Druk N.V. „STOOMDRUKKERIJ FLORALIA”, Assen.

Den Heer *Chr. Riotta*
Mejuffr.

s. s. t. t.

te

Steyl by Tegelen
Mijnheer St. Michael

Plaatsruimte vacant voor Advertentiën

B. 4